

УДК 377:378.9]: 687 (477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.323223>

Андрій Дьогтєв, голова ГО “Український Фешен Кластер”,
аспірант кафедри дизайну, факультету технологій та дизайну
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0800-4551>

Лілія Дерман, кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри дизайну, факультету технологій та дизайну
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7408-7645>

ІНТЕГРАЦІЯ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИЩОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

У статті розглядається процес інтеграції швейної промисловості в освітній процес закладів професійно-технічної освіти та закладів вищої освіти в Україні. Проаналізовано основні тенденції співпраці між освітніми установами та підприємствами легкої промисловості, визначено ключові напрями адаптації навчальних програм відповідно до сучасних вимог ринку праці. Окреслено переваги дуальної освіти, виробничих практик і стажувань як ефективних інструментів підготовки фахівців для швейної галузі.

Запропоновано шляхи вдосконалення освітнього процесу з урахуванням технологічних інновацій та потреб роботодавців.

Ключові слова: швейна промисловість; професійно-технічна освіта; вища школа, дуальна освіта; інтеграція, ринок праці; освітній процес; компетенції; дизайн; технології.

Літ. 9.

Andriy Dyogtyev, Head of NGO “Ukrainian Fashion Cluster”
Postgraduate Student of the Design Department, Faculty of Technologies and Design,
Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0800-4551>

Liliia Derman, Ph.D. (Philosophy), Associate Professor,
Head of the Design Department, Faculty of Technologies and Design,
Drahomanov Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7408-7645>

INTEGRATION OF THE SEWING INDUSTRY INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF VOCATIONAL AND HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

The article examines the process of integrating the sewing industry into the educational framework of vocational and higher education institutions in Ukraine. It analyzes the main trends in cooperation between educational institutions and enterprises in the light industry sector, identifying key directions for adapting curricula to modern labor market demands. The advantages of dual education, industrial internships, and apprenticeships are highlighted as effective tools for training specialists in the sewing industry.

The study emphasizes the necessity of actively involving educational institutions in grant programs aimed at modernizing research laboratories and improving students' professional training. The research underscores the idea that participation in national and international grants will contribute to upgrading material and technical resources, advancing scientific research, and strengthening collaboration between education and the real sector of the economy. Special attention is given to the role of enterprises in financing educational institutions, particularly through the provision of equipment, investment in laboratory development, and conducting joint research. The article underscores the importance of integrating the sewing industry into the educational process. It also stresses the need to update regulatory frameworks and abandon Russian software products to enhance the competitiveness of Ukrainian manufacturing.

The study examines the current state of the sewing industry and identifies key challenges, such as a shortage of qualified personnel, outdated equipment, the misalignment of educational programs with labor market demands, and the low motivation of young people to pursue careers in this sector. Comprehensive measures for educational reform are proposed, including the modernization of training laboratories, regular internships for educators at manufacturing facilities, the adaptation of curricula to contemporary technologies and market needs, and the development of industry-specific education to increase the competitiveness of the Ukrainian sewing industry in the context of global competition.

Keywords: sewing industry; vocational education; higher education; dual education; integration; labor market; educational process; competencies; design; technologies; research laboratories; enterprises.

Постановка проблеми. Сучасні виклики, з якими стикається швейна промисловість України, зумовлюють необхідність удосконалення системи професійної освіти та її інтеграцію [1] у виробничі процеси. Незбалансованість між попитом підприємств на висококваліфіковані кадри та рівнем підготовки випускників закладів професійно-технічної і вищої освіти призводить до дефіциту фахівців, що негативно впливає на конкурентоспроможність та розвиток галузі.

Актуальність цієї проблеми посилюється стрімким розвитком технологій, автоматизацією виробничих процесів та необхідністю адаптації освітніх програм до сучасних вимог ринку праці. Впровадження дуальної освіти, практико-орієнтованого навчання та співпраці закладів освіти із підприємствами швейної промисловості може стати ефективним механізмом для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Дослідження питання інтеграції швейної промисловості в освітній процес професійно-технічної та вищої школи має важливе наукове та практичне значення, оскільки сприяє розробці інноваційних методів навчання, формуванню у майбутніх фахівців необхідних компетенцій та розв'язанню проблеми кадрового забезпечення галузі.

Швейна промисловість становить один із ключових секторів економіки України, забезпечуючи значний рівень зайнятості, сприяючи зростанню експортного потенціалу галузі та відіграючи важливу роль у формуванні інноваційного соціально-культурного простору.

В умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій галузь стикається із викликами, що вимагають перегляду підходів до підготовки кваліфікованих фахівців. Інтеграція швейної промисловості в освітній процес стає ключовим фактором для забезпечення конкурентоспроможності галузі на міжнародному ринку.

Основою пропонованої статті стали праці таких вчених, як О. Кучер [2], Д. Михайлишина [3], а також аналітичні звіти організацій, таких як Асоціація “Укрлегпром” [4]. У їхніх роботах розглянуто різні аспекти швейної промисловості, включаючи сучасний стан, виклики та перспективи розвитку. Водночас комплексного дослідження, присвяченого інтеграції швейної промисловості в освітній процес України, досі немає.

Мета статті – дослідження проблем та обґрунтування підходів, що стосуються інтеграції швейної промисловості в освітній процес освітніх закладів України задля підвищення рівня професійної підготовки фахівців і сприяння розвитку галузі та освіти.

Основними завданнями є:

- Дослідження стану швейної промисловості України.

- Виявлення ключових проблем і викликів, по-

в'язаних із підготовкою фахівців у сфері швейної промисловості в закладах професійно-технічної та вищої освіти.

- Обґрунтування доцільності впровадження дуальної освіти та формування ефективних механізмів співпраці між закладами освіти та підприємствами швейної галузі.

Визначення перспективних напрямів розвитку галузевої освіти шляхом впровадження інноваційних методів навчання, сучасних технологій і адаптації освітніх програм до реальних потреб ринку праці.

Легка промисловість України, за даними Великої Української Енциклопедії, забезпечує робочі місця для близько 85 тисяч осіб [5]. Згідно з даними Офісу з розвитку підприємництва та експорту, у 2023 р. вона продемонструвала високий експортний потенціал. Українські виробники текстилю, одягу, шкіри та взуття експортували товарів на суму 484.37 млн дол. [6]. Водночас значна кількість підприємств працює з давальницькою сировиною, що суттєво обмежує можливість підвищення доданої вартості кінцевої продукції та знижує конкурентоспроможність галузі на міжнародному ринку.

Серед ключових проблем галузі можна виділити застарілість обладнання, обмежений доступ до фінансування для модернізації виробництва, а також гостру нестачу кваліфікованих кадрів [7; 8].

Одна з великих проблем швейних підприємств – труднощі з набором фахівців, що мають професійно-технічну освіту [9]. Окрім того, значна частка працівників у галузі зайнята без офіційного оформлення трудових відносин, що ускладнює реалізацію державної політики у сфері регулювання зайнятості та забезпечення соціального захисту працівників [9]. Додатковим викликом для українських виробників є зростаюча глобальна конкуренція, зокрема, з боку країн Азії, що зумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та впровадження інноваційних підходів у виробничі процеси [4].

Сучасний ринок праці характеризується зростаючим попитом на фахівців, які володіють сучасними технологіями, зокрема в галузі автоматизації виробничих процесів та використання CAD-систем. Підприємства потребують не лише кваліфікованих швачок, а й дизайнерів, конструкторів одягу, а також технологів виробництва [11]. Водночас існує невідповідність між змістом освітніх програм і актуальними вимогами ринку, що спричиняє дисбаланс між запитами роботодавців та рівнем професійної підготовки випускників закладів професійно-технічної та вищої освіти [8]. Розв'язання цієї проблеми потребує інтеграції освітнього процесу у реальні виробничі процеси, зокрема, шляхом впровадження дуальної освіти та поглиблення співпраці між закладами освіти й підприємствами.

Однією з ключових проблем підготовки фахівців у закладах професійно-технічної та вищої освіти є також застаріла матеріально-технічна база навчально-виробничих лабораторій [7]. Устаткування, яке використовується для навчання, часто не відповідає сучасним технологічним стандартам швейної промисловості. Це унеможливає формування у студентів необхідних практичних навичок. Відсутність оновленого обладнання знижує ефективність освітнього процесу та не дозволяє випускникам бути конкурентоспроможними на ринку праці [5].

Ще одна проблема – недостатній рівень підвищення кваліфікації викладачів закладів освіти [2]. Здебільшого таке підвищення є формальним, має теоретичне спрямування та не передбачає безпосереднього ознайомлення з інноваціями у виробництві чи науково-дослідницькій діяльності [4].

Крім того, сучасна молодь демонструє низьку зацікавленість у сфері швейної промисловості, включно з професійною діяльністю у сфері дизайну одягу. Це пов'язано з кількома факторами: стереотипним уявленням про галузь як малоперспективну, низьким рівнем заробітної плати на початкових етапах кар'єри, конкуренцією з боку міжнародних виробників, а також відсутністю чітких кар'єрних перспектив [3].

Для розв'язання цих проблем необхідне комплексне реформування освітнього процесу, що включає модернізацію матеріально-технічної бази, впровадження регулярного практичного стажування викладачів на виробництвах, а також створення мотиваційних механізмів для залучення молоді до сфери швейної промисловості.

Одночасно треба зазначити, що і заклади вищої освіти, навіть на рівні бакалаврату, не завжди забезпечують достатній рівень підготовки. Традиційна система освіти не завжди встигає за розвитком технологій і потребами ринку. Заклади вищої освіти зосереджуються на академічних аспектах навчання, таких як теоретичні дисципліни, що часто не дає студентам практичних навичок, необхідних для роботи в індустрії [2]. Крім того, багатьом університетам бракує ефективних методів інтеграції з виробничими підприємствами, що обмежує можливість студентів отримати реальний досвід роботи ще під час навчання.

Однією з основних проблем, що негативно впливає на освітню сферу в Україні, є низький рівень заробітної плати професорсько-викладацького складу [5]. Наразі заробітна плата викладачів часто є на рівні прожиткового мінімуму або навіть нижче, що значно зменшує їхню мотивацію до постійного вдосконалення своїх знань та навичок. Це має серйозні наслідки для якості освіти, особливо у таких специфічних і технічно складних галузях, як дизайн та швейне виробництво [2].

Додатково, низький рівень заробітної плати зменшує інтерес і серед молодих фахівців, які, не

вбачаючи перспективи фінансової стабільності, вибирають роботу в індустрії або в інших секторах економіки, де зарплати значно вищі. Це створює дефіцит висококваліфікованих кадрів, що ще більше погіршує ситуацію в галузі [4, 11].

Зокрема, важливими заходами є впровадження дуальної освіти, збільшення кількості грантових програм для студентів та створення сучасних навчально-виробничих центрів у співпраці з підприємствами галузі.

Інтеграція дуальної освіти може стати ефективним рішенням для подолання розриву між теорією та практикою. Успішні кейси впровадження дуальної освіти у країнах ЄС демонструють, що взаємодія між бізнесом і освітніми установами забезпечує студентам можливість здобувати практичні навички під час навчання [2]. В Україні такі ініціативи вже реалізуються у тестовому режимі, але потребують подальшого розвитку [11].

Відсутність належної взаємодії між освітніми закладами та бізнесом є однією з головних проблем, що впливають на якість підготовки фахівців у галузях дизайну та швейного виробництва. Виробничі підприємства часто не бажають брати на практику або на роботу студентів і випускників без необхідного практичного досвіду. Це зумовлено тим, що на навчання початківців та їхню адаптацію до умов виробництва потрібно витрачати значний час і ресурси. Навчання молодих фахівців включає не лише освоєння базових навичок, але й знайомство з конкретними технологічними процесами та внутрішніми вимогами підприємства. Такий процес потребує певних витрат часу й зусиль з боку керівництва та досвідчених працівників, що негативно впливає на бажання підприємств брати молодих фахівців [11].

Крім того, підприємства часто не можуть гарантувати, що після проходження практики або початкової роботи молоді працівники залишаться в організації на довший період. Враховуючи, що ринок праці є досить динамічним і з'являються нові можливості в інших компаніях або галузях, існує великий ризик того, що інвестиції в навчання і адаптацію молодих фахівців можуть не окупитися [2].

Наразі українська система освіти та її інтеграція у виробничі процеси стикається також з низкою системних проблем, що уповільнюють підготовку конкурентоспроможних фахівців. Однією з таких ключових перешкод є застаріла нормативна документація, зокрема ГОСТи (державні стандарти), які розроблялися ще за радянських часів і багато з яких застаріли. Ці стандарти часто не враховують сучасні технологічні досягнення, новітні матеріали, методи конструювання та виробництва, що значно ускладнює адаптацію навчальних програм до реальних потреб ринку [2].

Ба більше, на виробництвах подекуди використовують автоматизовані системи проектування

(САПР), розроблені в Росії, зокрема Comtense, Eleandr, "Леко". В умовах повномасштабної російсько-української війни це не лише питання технологічної залежності, а й загроза національній безпеці. Подальше використання програмного забезпечення країни-агресора несе ризики кібербезпеки, обмеження доступу до оновлень та технічної підтримки, а також фінансування ворожої економіки.

Повна відмова від російських систем САПР та перехід на альтернативні сучасні програми українського або європейського виробництва є необхідним і нагальним кроком для розвитку швейної та легкої промисловості в Україні.

Тож важливим аспектом цього процесу є оновлення освітніх програм, щоб майбутні фахівці мали змогу працювати з актуальним програмним забезпеченням. Для цього необхідна державна підтримка вітчизняних розробок у сфері автоматизованого конструювання та посилення співпраці між освітніми установами й підприємствами для впровадження сучасних технологій у навчальний процес [11].

Інтеграція CAD-систем, автоматизації та інших технологій в освітній процес дає змогу студентам ознайомитися з інноваціями, які активно використовуються на підприємствах. Це включає 3D-моделювання, автоматизовані системи для створення розкрійних лекал та управління виробництвом. Використання таких технологій у навчанні сприяє підготовці фахівців, готових до роботи у сучасних умовах [2].

Для забезпечення високої якості підготовки фахівців важливо розширити співпрацю між закладами освіти та підприємствами. Це включає створення спільних навчальних центрів на базі підприємств, регулярне оновлення навчальних програм відповідно до потреб ринку праці та проведення спільних заходів, таких як виставки, майстер-класи та конференції [4].

Доцільним кроком для освітніх закладів було б активне залучення до грантових програм, орієнтованих на дослідницьку діяльність та переоснащення науково-дослідних лабораторій. Залучення грантів, особливо в рамках національних і міжнародних програм, сприятиме не лише модернізації матеріально-технічної бази, але й значному підвищенню рівня навчання та підготовки фахівців. Висококваліфіковані дослідницькі лабораторії, оснащені сучасним обладнанням, зможуть стати не лише платформою для навчання, а й центром, що надаватиме послуги з розробки нових технологій і здійснення замовлень як від державних структур, так і від приватних компаній [2].

Такі лабораторії могли б займатися розробкою рішень у сфері дизайну та швейного виробництва, виконувати замовлення, пов'язані з тестуванням матеріалів, створенням прототипів або інновацій-

ними технологіями, що уможливить забезпечити зв'язок між освітою та реальним сектором. Крім того, науково-виробничі лабораторії можуть залучати приватні та державні підприємства до співпраці, забезпечуючи їх інноваціями та удосконаленнями у виробничих процесах.

Ця стратегія дозволить не лише підвищити рівень професійної підготовки студентів, але й стимулюватиме розвиток науки, сприятиме вдосконаленню науково-дослідницької діяльності в закладах освіти та створить можливості для взаємодії з реальним сектором економіки [11]. Такий підхід сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці та забезпеченню безпосереднього зв'язку між освітнім процесом і виробничими потребами.

Також важливо зазначити, що такі лабораторії можуть стати базою для науково-дослідницьких робіт, які сприятимуть впровадженню нових підходів у сферу виробництва, дизайну та інженерії. Актуальність цього підходу полягає у тому, що, враховуючи сучасні умови глобалізації та технологічної революції, інвестиції в дослідження та інновації є ключовими для підвищення економічної ефективності як закладів освіти, так і виробничих підприємств [3, 4].

Отже, результати дослідження засвідчують важливість інтеграції швейної промисловості в освітній процес професійно-технічної освіти та вищої школи в Україні. Аналіз показав, що сучасний стан галузі характеризується нестачею кваліфікованих кадрів, що зумовлює необхідність впровадження дуальної освіти, адаптації навчальних програм до потреб ринку та використання інноваційних технологій в освітньому процесі. Міжнародний досвід країн ЄС може стати ефективним прикладом для розробки підходів до модернізації підготовки кадрів.

Розширення співпраці між підприємствами та освітніми закладами є стратегічно важливим для забезпечення високої якості підготовки фахівців. Впровадження спільних навчальних центрів, регулярне оновлення програм та організація інтеграційних заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці, скороченню дефіциту кадрів у виробничих галузях і загальному розвитку економіки.

Тільки за умови комплексного підходу, який включатиме державну підтримку, активну участь бізнесу й адаптивність освітніх інституцій, можливо досягти реального поліпшення ситуації у сфері професійної освіти.

Реалізація цих рекомендацій уможливить підвищити якість підготовки кадрів, зміцнити позиції української швейної промисловості на міжнародному ринку та сприяти економічному зростанню країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божко Н. Інтегративний підхід до навчання в контексті реформування системи освіти України. *Молодь і ринок*. 2018. № 7 (162). С. 84–89. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/140424/137496> (дата звернення: 11.02.2025).

2. Відкрита освіта: новітні технології у навчальному процесі та дистанційне навчання. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/vidkrita-osvita-novitni-tekhnologii-u-navchalnomu-procesi-ta> (дата звернення: 11.02.2025).

3. Дослідження проблеми дефіциту кадрів на ринку праці на прикладі швейної галузі: у статті проаналізовано зміни на ринку праці України під час воєнного стану, зокрема зростання дефіциту кадрів у швейній галузі. *Електронний Інтернаціональний Журнал*. URL: <https://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/672/654> (дата звернення: 11.02.2025).

4. Дуальна освіта в дії: Україна переймає досвід Німеччини. Освіта. Публікація про адаптацію німецького досвіду дуальної освіти в Україні. URL: <https://www.conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/216/196> (дата звернення: 11.02.2025).

5. Кучер О.А. Міжнародний досвід упровадження дуальної освіти. *Педагогічна психологія*. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2/9.pdf> (дата звернення: 11.02.2025).

6. Просторові моделі розвитку легкої промисловості в контексті регіональної політики. *Педагогічна психологія*. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/143/115/208> (дата звернення: 11.02.2025).

7. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств швейної промисловості України: у статті проаналізовано сучасний стан швейного виробництва в Україні, визначено першочергові заходи щодо стабілізації діяльності швейних підприємств в кризових умовах та досліджено перспективи розширення їх діяльності на внутрішньому ринку. *KNEU DSpace Repository*. URL: <https://dspace.kneu.edu.ua/handle/123456789/8765> (дата звернення: 11.02.2025).

8. Як сприяти співпраці між університетами та бізнесом? Аналітичний звіт щодо шляхів ефективної співпраці між освітніми закладами та бізнесом у різних галузях. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/> (дата звернення: 11.02.2025).

9. UKRLEGPROM CONFERENCE 2023 “Легка промисловість. Відновлення. Разом до перемоги”. Звіт про конференцію, організовану Асоціацією “Укрлегпром”, що включає обговорення питань співпраці між освітніми закладами та підприємствами легкої промисловості. URL: <https://ukrlegprom.org.ua/news/ukrlegprom-conference-2023-legka-promyslovist-vidnovlennya-razom-do-peremogy/> (дата звернення: 11.02.2025).

REFERENCES

1. Bozhko, N. (2018). Intehrativnyi pidkhid do navchannia v konteksti reformuvannia systemy osvity Ukrainy [Integrative approach to learning in the context of reforming the education system of Ukraine]. *Youth & market*, No. 7(162), pp. 84–89. Available at: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/140424/137496> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

2. Vidkryta osvita: novitni tekhnologii u navchalnomu protsesi ta dystantsiine navchannia [Open education: the latest technologies in the educational process and distance learning]. *National Institute for Strategic Studies*. Available at: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/vidkrita-osvita-novitni-tekhnologii-u-navchalnomu-procesi-ta> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

3. Doslidzhennia problemy defitsytu kadriv na rynku pratsi na prykladi shveinoi haluzi: u statii proanalizovano zminy na rynku pratsi Ukrainy pid chas voiennoho stanu, zokrema zrostantia defitsytu kadriv u shveinii haluzi [Research into the problem of staff shortage in the labor market using the example of the garment industry: the article analyzes changes in the labor market of Ukraine during martial law, in particular the increase in staff shortage in the garment industry]. *International Electronic Scientific and Practical Journal*. Available at: <https://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/672/654> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

4. Dualna osvita v dii: Ukraina pereimaie dosvid Nimechyny. Osvita. Publikatsiia pro adaptatsiiu nimetskoho dosvidu dualnoi osvity v Ukraini [Dual education in action: Ukraine adopts the experience of Germany. Education. Publication on the adaptation of the German experience of dual education in Ukraine]. Available at: <https://www.conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/216/196> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

5. Kucher, O.A. (2023). Mizhnarodnyi dosvid uprovadzhennia dualnoi osvity [International experience in implementing dual education]. *Educational psychology*. Available at: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2023/2/9.pdf> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

6. Kucher, O.A. Mizhnarodnyi dosvid uprovadzhennia dualnoi osvity [Spatial models of light industry development in the context of regional policy]. *Educational psychology*. Available at: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/143/115/208> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

7. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku pidpriemstv shveinoi promyslovosti Ukrainy: u statii proanalizovano suchasnyi stan shveinoho vyrobnytstva v Ukraini, vyznachenno pershocherhovi zakhody shchodo stabilizatsii diialnosti shveinykh pidpriemstv v kryzovykh umovakh ta doslidzheno perspektyvy rozshyrennia yikh diialnosti na vnutrishnomu rynku. [Current state and prospects for the development of enterprises in the garment industry of Ukraine: the article analyzes the current state of garment production in Ukraine, identifies priority measures to stabilize the activities of garment enterprises in crisis conditions, and explores the prospects for expanding their activities in the domestic market]. *KNEU DSpace Repository*. Available at: <https://dspace.kneu.edu.ua/handle/123456789/8765> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

8. Yak spriyati spivpratsi mizh universytetamy ta biznesom? Analitichnyi zvit shchodo shliakhiv efektyvnoi spivpratsi mizh osvitynymi zakladamy ta biznesom u riznykh haluziakh [How to promote cooperation between universities and business? Analytical report on ways of effective cooperation between educational institutions and business in various industries]. *Center for Economic Strategy*. Available at: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/> (Accessed 11 February 2025). [in Ukrainian].

9. UKRLEGPROM CONFERENCE 2023 “Lehka promyslovist. Vidnovlennia. Razom do peremohy”. Zvit pro konferentsiiu, orhanizovanu Asotsiatsieiu “Ukrlehprom”, shcho vkluchaie obhovorennia pytan spivpratsi mizh osvitynymi zakladamy ta pidpriemstvamy lehkoï promyslovosti. [UKRLEGPROM CONFERENCE 2023 “Light Industry. Restoration. Together to Victory”. Report on the conference organized by the Ukrlegprom Association, which includes a discussion of cooperation issues between educational institutions and light industry enterprises]. Available at: <https://ukrlegprom.org.ua/news/ukrlegprom-conference-2023-legka-promyslovist-vidnovlennya-razom-do-peremogy/> (Accessed 11 Feb. 2025). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2025